

PARLAR DE TORTOSA

Ho he pensat moltes vegades. Em sembla que massa per a no haver-ho fet encara. És una sensació semblant al desig de l'enamorat que té la necessitat de dir que estima el motiu del seu sentiment. Parlar de Tortosa.

Vint anys, a l'octubre, que vaig començar a exercir com a professor d'Institut. Una il·lusió que, em sembla, sempre m'havia acompanyat. El meu primer Institut i Tortosa. Els meus alumnes, els meus companys. Els meus amics d'avui. Els meus estimats amics. De llavors fins ara, quantes coses! La frase, per emprada, té un lleuger sabor de tòpic. Però en aquest cas, com en tants d'altres, tòpic i realitat es confonen. Moltes coses han passat, tantes com l'haver tornat les aigües al seu jaç. Gent de Tortosa, amb hàbil lletra o paraula fresca, ja les han analitzades i, n'estic segur, encara queden moltes pàgines en blanc per a que historiadors, sociòlegs, polítics i analistes de tota mena les omplin de valoracions, observacions i prediccions. No és aquest el meu cas ni la meua voluntat. Parlar de Tortosa, per a mi, és parlar de les petites sensacions i experiències que han arribat a ésser els fruits saborosos d'un troç de vida.

Jo no vaig néixer a Tortosa. Sempre m'ha cridat l'atenció la transcendència que hom dona a la circumstància d'haver nascut en un lloc o en un altre. Suposo que aquesta transcendència deu vincular-se directament a la major o menor relació que l'individu té amb el medi o, dit amb d'altres paraules, el que viu en un marc d'asèpsia cultural i espacial, difícilment podria oferir com a tret distintiu i significatiu el seu lloc de naixença. Malgrat tot, sovint no en som conscients. Tal vegada som conscients de massa poques coses. Una altra forma de néixer, per què no? És submergir-se en una situació nova per a, una vegada establerts uns generosos canals de comunicació, prendre'n consciència. Des d'aquesta perspectiva, em permeteu que conclouï dient que fa vint anys, fins i tot un poc més, que vaig enèixer a Tortosa. Néixer com arribar a una nova font de coneixement. Interioritzar experiències que fins llavors eren alienes i desconegudes.

El prototipus d'habitant d'allò que anomenem una gran ciutat pensa, o senzillament creu, que la seva vida de ciutadà, que no de persona —això serien figures d'un altre paner—, es desenvolupa dins el marc de la magnitud i de la plenitud. Des d'aquesta condició a penes s'impressiona amb trets que no siguin la grandesa de les coses, la seva immensitat. Grans carrers, grans edificis, grans espectacles, grans magatzems. Grans, grans, grans. La seva tranquil·litat de poblador pletòric només es veu alterada quan una altra gran urbs, tal vegada més gran que la seva, li fa evident la seva mancança de més grans colossalsmes. Llavors es sent incòmode i pensa que el seu únic objectiu és el d'aconseguir superar semblants magnituds. Aconseguir el carrer més llarg, l'edifici més alt. Assolir, en definitiva, el més més. No ho criticaré. Ni tan sols ho discutiré. Són voluntats humanes perfectament lícites. Fins i tot, opinant, tinc una certa por d'ésser injust o, tal vegada, ineportú. Sobretot quan un s'ha nodrit o es nodreix tantes vegades en les immenses mamelles de la gran ciutat. Malgrat tot, no és això el que us volia dir. I no ho és perquè jo volia parlar-vos de l'emoció que es sent quan, venint d'aquell món, s'adverteix l'apassionada relació de l'home amb la terra. Quan es descobreix íntimament que la terra és quelcom més que la frontera de l'asfalt, quelcom més que un element que es pot dominar i transformar. Un element agnàit que et torna amb el seu fruit l'acció suorosa de l'esforç i del braç. La terra dura i seca pel constant abraç del sol i l'oblit o la llunyania de l'aigua. De vegades he pensat que Tortosa té color de terra. De terra i de cel. Un cel canviant —a les grans ciutats el cel sempre té forma de carrer— i immens on l'aire i la

llum teixeixen diferents tapissos segons l'edat de l'any. Una terra poblada de margs, monuments de simple destresa que parlen de voluntats sense límit o d'abusos amb hom. Marges com a trossos des d'on regnen orgullosos oliveres i garrofers. Des d'on els arbres es senten minuts, observats, acaronats. Terra cel, pedres, oliveres i com una feril arèria, el riu. Un riu que, dominat, calma la set de plantes i d'arbres i que, en fer-ho, calma també la set de l'home o de la dona que és cuidat. El riu posseeix la doble naturalesa de les coses d'aquesta terra. És placid i generós però també altiu i coneeixedor de la seva força. Es reconeix font de vida i font de mar. Massa força quan es perd el control! I, a la llunyania, potser dolgut per la seva distància, el Port, indirecte destinat al descans d'un sol. Aquest profund i dur sol de Tortosa. El Port és el fons de l'escenari, l'element darrer d'aquest decorat on es teixeixen i es desdixeixen les vides i les morts dels homes i de les dones d'aquesta terra.

No és la meua pretensió, ni molt menys, dibuixar el marc d'aquesta ciutat, per a fer-ho caldríen moltes i moltes coses que la meua lletra, però no el meu sentiment, no engega d'expressar. Caldria parlar de la seducció afectuosa, de l'innat coratge de temps, de l'eloqüent silenci de les tardes d'estiu, de la calor amorosa de la llar de la coceta de santanyo, de l'arbre que hom va plantar i que li recorda que el temps passa... Res del que he escrit, forç segur, és patrimoni exclusiu de Tortosa. El món té milers i milers de Tortoses, així com té milers i milers de cels, rius i terres. Però jo no volia parlar de l'immens món. Volia parlar de Tortosa, i d'allò que ha estat i sequeix essent per a mi. I ho he fet des de la quietud i la febre d'una de les nostres tardes d'estiu. Volia explicar allò que una terra com aquesta pot arribar a suggerir i oferir a aquell qui no hi ha nascut. No us he descobert res. Tot això ja ho sabeu. Sou vosaltres, aquesta Tortosa o el vent de dalt —ves a saber—, els qui m'heu suggerit aquestes línies. I és que, ho compreneu, aquestes coses no es coneixen en els passadissos d'un metro, passejant per un grans magatzem o en els impersonals carrers —la majoria— d'una gran ciutat.

Quan acabo d'escriure aquestes ratlles, la realitat d'una part de Tortosa se m'ofereix des de la finestra de l'habitació on em trobo. Penseu que poc precisa ha estat la meua pinzellada. Avui les ormeies canten amb una força inusitada. Ha estat un dia de calor i la llum ho evidencia. Les fulles i les pedres vunt perdents, a poc a poc, el contrast. Fa un aïret i al Port hi ha cel·la. No sé quin temps farà demà. Al fons, Tortosa.

OCTAVI IGLESIAS I VIVANCO
Nascut a Barcelona fa 45 anys
Marit i pare de tortosines
Licenciat en Filologia Hispànica
Professor de Llengua i Literatura a l'Institut de Batllellut de Tortosa (1972-1979),
actualment a l'Institut Verdagué de Barcelona
Col·labora en l'organització de les festes Populars de Cultura Pompeu Fabra a Tortosa
l'any 1973
Mantenedor de les Festes de la Cinta de 1976
Professor d'Honor del Centre Associat de la «Universidad Nacional de Educación
a Distància» a Tortosa